

Füstölt kolbász sárgabaracklekvárral

Beszélgetés Király Farkassal

A tavalyi év legemlékezetesebb irodalmi teljesítményeinek egyike Király Farkas nevéhez fűződik a romániai forradalom alatt sorkatonaként megélt tapasztalatait feldolgozó *Sortűz* című kisregénnyel. A kolozsvári művészcsaládból, író-költő édesapa és színésznő édesanya mellől induló, költőként Bella István-díjas szerző a beszélgetésünk idején már két új műve – az azóta meg is jelent novelláskötete, valamint következő verseskönyve – napvilágra kerülését várta, így bőven volt rá ok, hogy az aktualitások mellett felidézzük korábbi műveit, eddigi pályáját, s hogy a maga jellegzetes stílusában valljon saját indíttatásairól, viszonyulásairól, az írásaiban rejlő különlegeségről, írói és emberi világáról is.

– *A neoavantgárd kortárs irodalom jeles képviselőjeként tartanak számon, családi vonalon is, hiszen édesapádról és öcsédről mindez szintén elmondható. Nálad hogyan alakult ki ez a látásmód, kifejezési forma? Otthonról hoztad magaddal?*

– Nyilvánvalóan nagyon sokat számított az otthoni környezet, és az is, hogy milyen könyvek voltak a polcainkon. Beatköltőket, nyugati emigráns magyar irodalmat olvastam, s ezek számomra roppant izgalmasak voltak, nem utolsósorban azért, mert ilyet nem tanítottak az iskolában. Az olvasmányélmények az indíttatás általános háttéréként voltak meghatározóak, konkrét élményként pedig megemlíteném azt, hogy amikor nyolcadikos koromban egyszerre gyűrt le a kanyaró és a bárányhimlő, két hétig feküdtem ágyban, és ezalatt elolvastam az összes fellelhető Rejtőt. Akkor jöttem rá, hogy nem olyat, nem úgy kell írni, amilyet és ahogyan az összes többi szerző, mert az egy adott pillanatban ismétlésé, unalmassá válik. Valószínűleg ez is közrehatott abban, hogy avantgárdabb dolgokkal foglalkozom. Legyen a szerzői hozzáállás kritikus

is, vicces is, mert épp elég író-t ismerünk, aki azzal, ahogy írt, már az életében halott lett.

– *Mindez mintha a recepciódon is lemérhető lenne, hiszen a sokszor tudományos megközelítésű elemzések nem igazán adják vissza, mennyire élő és életszagú írásművészetet folytatsz.*

– Ez számomra valóban fontos szempont, mivel én nem a bölcsészetből jöttem. Sokfélét műveltem, sok mindent tanultam különféle egyetemeken, kémia–fizika szakos tanárnak készültem egy ideig, majd a pszichológia egyik érdekes részét, reklám- és gazdaságpszichológiát hallgattam, gimnazista korom óta barlangásztam is, aztán később ezt a rutint a gyakorlatban ipari alpinista vállalkozóként kamatoztattam, s ezek az élmények és tapasztalatok nagyban meghatározták a szövegvilágomat. Nem a szokványos irodalmári ívet jártam be, de benne tudtam maradni az irodalomban. Aminek örülök, mert szeretek és talán tudok is írni, és ehhez szívtam némi valóságot is.

– *Hogyan is kerültél bele ebbe az irodalmi életbe? Azt már több helyen elmondtad, hogy katonako-*

rodban édesapád találta meg és juttatta el folyóiratokhoz az írásaidat, de fontos szerepe van életedben és pályádban, hogy ez a katonaság épp az 1989-es romániai forradalom avagy puccs idejére esett. Viszont ez azt is jelenti, hogy első írásaid és egyben eszmélkedésed terepe a '80-as évek ceaușescui Romániája volt, kisebbségi helyzetben.

– Nyilván én is úgy kezdtem írni, mint mindenki: gondosan eldugdostam az írásokat, ne lássa meg senki. De nem kifejezetten azért, mert csak magamnak akartam írni, hanem mert ott és akkor mindenki mindent jól eldugdosott. Nem apám elől rejtegettem tehát, hanem azért, hogy ha véletlenül arra vetődne a titkosrendőrség, hát ne találkozzon ezekkel a versekkel. Nem is próbáltam közölni őket.

– *Voltak bennük olyan tartalmak, hogy így láttad jónak, vagy a diktatúrák üldözési mániájának megfelelően bármibe bármit bele lehetett látni?*

– Nem szerelmes versek voltak, maradjunk ennyiben, saját jogon is lett volna miért aggódnom. Így aztán már Ceaușescu után, de még

katonakoromban juttatta el tudtom nélkül apám az első verseimet ott, Kolozsváron a frissen megalakult Jelenlét szerkesztőségébe, s ők közöltek is. Nem is tudtam róla, az akkori barátnőm küldte el postán a kaszárnyába, én voltam a legjobban meglepve.

– *Mondhatni, szakmailag az első visszajelzés a családból, édesapádtól érkezett, hogy jó az, amit csinálsz.*

– Ez egy csendes visszajelzés volt, mert addig általában elolvastam, megkérdezte, komolyan gondolom-e, mondtam, hogy igen, ő meg visszaadta, és ennyi.

– *Akkor eleinte ő még nem gondolta komolyan, hogy te komolyan gondolsz.*

– Jobban tudta, mit jelent művészek lenni, mennyire nem egyszerű, nem életbiztosítás, főleg abban a világban, abban a közegben. Akkor vette már ő is komolyan, amikor komolyan is lehetett venni, mert megváltozott a világ. Kezdetben segített is elhelyezni a verseket, mint a Jelenlét vagy aztán a Helikon esetében.

– *S így bele is kerültél az erdélyi magyar irodalmi orgánumok világába, megfordultál az Előretolt Helyőrségnél, Erdélyi Híradónál, közöltek, s egyúttal foglalkoztattak is. Hogyan alakult az utad a kilencvenes években, hogy vetted meg a lábad ebben a közegben?*

– Tulajdonképpen hol másutt, mint a kocsmában. Nyilván ismertem az idősebbeket, a Helikon szerkesztőit, aztán menthetetlenül összeismerkedtem azokkal, akik akkoriban Kolozsvárra kerültek, Fekete Vincével, Kelemen Hunorral, később Orbán János Dénessel, Sántha Attilával, beszélgettünk, szó szót követett, kiderült, hogy mind

ugyanazzal foglalkozunk, úgyhogy belecsöppentem ebbe a társaságba. Bréda Ferenc kezdeményezésére és mágiája hatására megalakult a Bretter-kör, ahol lázas tevékenység zajlott. Mindenkinek megvoltak a maga dolgai, én például tudtam számítógépen dolgozni már akkor, így meg is találtam a helyem ebben a világban. Az Erdélyi Híradó könyveit a mellettük működő 1024 Stúdió készítette, én akkoriban sok időt töltöttem ott, szöveget szedtem, meg még ki tudja, miket csináltam. Ez nagyon jó buli is volt.

– *Tavaly megjelent kisregényed, a Sortűz kapcsán is megtudtuk, milyen sokáig tartó drámai sokkhatás volt számodra a kiskatonaként megélt forradalom, mégsem ez köszön vissza az ekkori írásaidból, s az éleztzemplétedben sem látszik ennek elsődleges hatása.*

– A '90-es évekbeli verseimen, illetve első köteteimen még valóban nem érződik ez a hatás, más hangulata volt a környezetemnek. De foglalkoztatott a dolog, a megélt háborús helyzet, mindig gyűjtöttem az információkat. Nagyon sok nemzedéktársam volt ugyanabban a helyzetben, leültünk egy sör mellé, és elmesélték, amit átéltek – szívesen elmondták annak, aki szintén megtapasztalta ezt a szituációt, még ha egyébként nem is beszéltek erről. Aztán egy idő után meglepően gyakran követett egy katonai zöld Dacia, már Funar kolozsvári polgármestersége idején. Persze lehet, hogy én voltam paranoiás, de akkor abbahagytam a gyűjtést. Szépprózai tapasztalatom nem volt, hát eltároltam a történeteket. Aztán a Budapestre költözésem után, 2002-2003 fordulóján táján mégis elkezdtem írni egy szöveget, ám ekkor – erről már sokszor beszéltem – megjelent Majo-

ros Sándornak a délszláv háborút feldolgozó regénye, a *Meghalni Vukovárnál*, s az olyan mércét jelentett, hogy miután elolvastam, inkább kitöröltem mindent, amit addig írtam.

– *S maradtak csak a versek?*

– Rövidprózákat írtam azért. Karcolatokat korábban is, az elejétől fogva. Majd a Szabad Földnél, ahol tizenöt évig dolgoztam, a főszerkesztő felvetette, hogy ha már úgymint írók, hát írjak tárcákat a lapba. Végül az adta meg a döntő lökést, hogy egy könyvhéten megvásároltam, majd elolvastam Paulo Coelho-tól *Az alkímistát*. Befejezve a könyvet, azt mondtam magamnak: ilyenből bármikor, bármennyit tudok írni én is. Elkezdtem hát tárcákat írni, ami jó dolog volt: a hetilapban hamar megjelent, pontosan jött a honorárium, írásrutint adott, és az előírt characterszámban fogalmazás fegyelmét is. Emellett a lapnak komoly olvasottsága volt – még most is van, de akkor száz-ezer fölötti volt a heti példányszáma. Így indult a próza.

– *Elmondható tehát, hogy sokat és sokfélét írtál, ehhez képest mégis meglehetősen soká, csak 2002-ben debütáltál első verseskötetetteddel, igaz, utána szinte évenként következett a folytatás. Hogyan történt, hogy minderre csak a Budapestre költözésed után került sor, noha a bemutatkozó Higanymadár ettől függetlenül mégis Kolozsváron jelent meg?*

– Az első kötetem kéziratát még 2000-2001 körül adtam le. Akkoriban úgy zajlott a pályázás, hogy az erdélyi könyvkiadók összedobták a kéziratokat, kiadták lektorálni különböző szakmai tekintélyeknek, ők véleményezték, ezeket összesítették, majd pályáztak – ez rengeteg időbe telt. Így történt,

hogy az első kötetem bemutatójának idején már itt laktam. Mozgalmas idők voltak.

– *S mindjárt az első kötet első versével meghökkentesz, elgondolkodatsz, vagy legalábbis geggel operálsz, amikor azzal a felütéssel és verscímmel kezdesz, hogy utószó helyett. Mintegy lezárással nyitva meg tehát irodalmi pályádat.*

– Hogy is mondjam, annak, aki mindennap töltött káposztát eszik, azt adjak vasárnap is, ünnepnap is? Az lenne a cél, hogy rángassuk ki az olvasót a komfortzónájából, mert ő azt hiszi, hogy ott jó neki, ahol mindent megért, ahol mindent a szájába rágnak. De nem. Arra a könyvre fog emlékezni húsz év múlva is, amelyiket falhoz vágja, megtapossa dühében.

– *Ismert marketingfelfogás, hogy mindegy, mit, csak beszéljenek róla, ám a visszhangok arról árulkodnak, hogy ennél több történt: a kritikák az abszurditást, a meghökkentést, a sokféle történő orientálódást, a kritikus szemléletmódot és az erős képviséget emelték ki, de utólag visszanezve érződik még rajta első kötet mivolta is.*

– Én az első négy kötetre mondanám, hogy kvázi első kötetek voltak.

– *Akkor valóban kritikus a látásmódod, hiszen innentől mégis többé-kevésbé folyamatossá váltak újításaid, állandó megújulási törekvéseid. A második könyvedben, a Hosszú árnyékok földjében így jelentek meg a képversek. E régi, már nem igazán élőnek tűnő tradíció mai formákra való megújítása megint csak egyfajta meghökkentés.*

– A képverseknek, ha már ezeket emeltük ki, megvolt és megvan a maguk folyamatossága. Számomra ez nagyon is élő hagyomány volt, azt nemcsak Kassákék hasz-

Barlangásztársakkal, 1995

nálták majd' száz éve, hanem azóta is sokan. Figyeltem, hogy mit csinál Papp Tibor, Nagy Pál, a nagyvilágban az amerikaiak, portugálok, brazilok, csak mindez nem volt benne a főáramban. Az a benyomásom, hogy a magyar költészet fősodrában soha nem is lesz benne a vizuális költészet, egyáltalán a kísérleti költészet. Nem tudom, miért, nem kell az olvasónak.

– *Mégis erősebb a komfortzóna?*

– Lehet, de ez már bölcsészet is, hogy mitől kanonizálódik az, ami kanonizálódik, és ebbe már inkább nem mennék bele. Az viszont tény, hogy én nem éreztem semmiféle törést, nem valami rég elfeledett dologra kapcsolódtam rá. Ez jött, tartott egy jó darabig, sok időm volt matatni a számítógéppel, aztán nem lett. Bár most legutóbb is leadtam egy hetvenoldalas kötetkéziratot, amiből legalább tizenöt szöveg nem felolvasható a látványelemek miatt.

– *E második köteted felütése is erős, kritikussokhoz címmel szól*

a kritikusokhoz, valamiféle megbántottságról, sértettségről téve tanúbizonyságot.

– Á, engem nem könnyű megsérteni, hiszen én magam vagyok a legelégedetlenebb a szövegeimmel. Ez is inkább csak vicc akart lenni, mintsem utalás valamilyen konkrét esetre. De a kritikával, legalábbis a tíz-tizenöt évvel ezelőtti műbírálatokkal volt egy komoly bajom: a recenziók és a kritikák között mozogtak, amelyekből azt éreztem, hogy szerzőik a majdani doktorijuknak vagy tanulmánykötetüknek írták meg egy-egy fejezetét. Ahhoz bonyolultak voltak, hogy a könyvet recenzióként ajánlják, megkívántassák az olvasóval, ahhoz viszont egyszerűek, hogy valami magasabba beemeljék, a kanonizálás felé tolják el a művet. Önmagukért megírt, köldöknéző kritikák voltak ezek, s akik megírták, jól vállon veregették magukat vele. Talán a kérdéses bökvers is erre utalhatott.

– *Akkor mindez felfogható a beszélgetésünk elején már érintett,*

bölcsészszempontú elemzések kritikájaként is. De nem is kell mélyre ásni, nem kell mindig, mindent megérteni a soraidban? Elegendő és lehetséges adott esetben csak ráérezni?

– Nyilván úgy szeretném, ha az olvasó megértené, mit gondolok, mit akarok. De az érzésnek át kell jönnie például akkor is, ha általunk ismeretlen nyelven olvasunk, hallgatunk igazán jó verset. A zeneiségnek át kell ütnie, hiszen az a közös ősi emberi nyelv, s csak találgatni tudok, hogy a zene és a szövege mikor vált ketté. Így a magam esetében azt hiszem, hogy ennek a saját nyelvünkön való olvasásnál is működni kell.

– Vannak mindenféle képzeld hőseid, mac tîre, rodrigezi pálma dekkó, szigorúan kisbetűkkel, és hozzájuk kötődő versekkel, ciklusokkal. Ők kik, honnan jöttek, többek-e, mint egy-egy geg? Visszatérő figurájuk azt jelenti-e, hogy már eleve könyvben gondolkodtál, és koncepció alapján íródtak ezek a versek?

– Koncepcióban gondolkodni verseskötet esetén nagyon nehéz, szinte lehetetlen, ahhoz nagy trauma kell, vagy nagy öröm. De nyilván örülök, ha a szereplőim miatt egy-egy kötetem így is elfogható. Én karaktereket írtam meg, aztán véletlenül egy könyvbe kerültek, egymás mellé. Az ír nyelvben mac tîre farkast jelent, a szakrális jelentése pedig az, hogy a föld fia – szeretem a kelták művészetét, vagányságát, tőlük került hozzám ez a figura, akivel én mint emigráns a saját jövő-menéseimet tudtam ábrázolni, mégis olyan, mintha másról írtam volna, nem önmagamról. A második kötetnek a címét is a saját áttelepülésem adta, mert az erdélyi hegyek után az Alföldön kirándulva feltűnt, hogy

estefelé milyen hosszúak az árnyékok. Másik hőszöm, rodrigezi pálma dekkó pedig egy volt kollégám elírása – kihalt állatok szobrainak kiállításáról készített riportot, ő használta először ezt a kifejezést, ami bizonyára valamilyen gekkófaj nevének a félrehallása lehetett. Akkoriban korrektor voltam, azonnal nyomozni kezdtem, de ilyen elnevezésű állatfajt nem találtam. Mindenesetre lecsaptam a névre, és elkereszteltem vele egy csavargót a híd alatt, akinek időnként megírom a történeteit.

– Harmadik köteted, az f. versek kapcsán már a kritikák is komolyabb, komorabb könyvről írnak, kevesebb neoavantgárd kísérletezéssel. Érettebbnek tűnik nyelvezetében, látásmódjában is az első kettőnél, vagy legalábbis mintha rutinosabban kezelnéd saját módszereidet, függetlenül attól, hogy te, mint mondtad, még ezen is érezni véled az indulás nyomát. Létező változás ez? Ha igen, akkor ezek szerint nem tudatos?

– Jó, legyen komolyabb, de erről beszéltünk: ha kevesebb benne a neoavantgárd, akkor az már komolynak, érettnek látszik. Ahogy azt a kánon értékeli, ugye. Nyilván fejlődik az ember íráskészsége is, folyamatosan új információk, impulzusok érik, már kevesebb frusztrációm volt az áttelepülés miatt – ekkor már volt letelepedési engedélyem, ha jól emlékszem –, de ezzel együtt olyan gyorsan jött a második, harmadik és negyedik könyv, 2004-től 2007-ig, hogy akár egy kötet is lehetnének, elférnének egymás mellett, egybekötve. Én egységesnek érzem őket a saját életművemem belül.

– Az f. versek cím poén akar lenni, vagy egyfajta öntudatra utal a keresztneved rövidítése?

– Egyszerűen csak megtetszett, nem is volt jobb ötletem, de igazából nincs komoly jelentősége. Persze a szakma lecsapott rá, felhúzott rá pár magvas gondolatot, és a címlapon én is szerepeltetek néhány f-betűs szót, úgyhogy, ha akarjuk, lehet sokáig értelmezgetni.

– Itt jelenik meg először humorosabb formában a költészet magasabbrendűsége, ahogyan a tévéket, internethálózatot tönkretéve inkább verseket juttatsz el a postládákba.

– És valamilyen formában egy-két évvel később ez meg is történt: beindultak a közösségi oldalak, ahol virtuális postaként osztogatják, tolják egymásnak az emberek a verseket, idézeteket – meg zenét, híreket, a saját arcukat és feneküket –, ami egyáltalán nem baj, én sem elefántcsonttoronyként gondolok a költészetre. Az a jó, ha a vers, éppúgy, mint minden más információ, eljut oda, ahová el kell jutnia. Lehetőleg minél több helyre. A huszonegyedik században miért ne lehetne ennek módja a virtualitás? Jó és kényelmes világ ez, csak tudni kell szelektálni.

– Optimistán látod az információáradat korát.

– Persze. Például ma, az internet világában bárminek utánanézhettek, ellenőrizni tudom, amit nem értek. Ezzel tisztában van az író is, az olvasó is. Ma már nem kell száz oldalas könyveket írni, nem szükséges annyi információt megszoztani, több minden köztudomású, mindennek utána lehet járni. Többet megérthetünk, mint korábban értettünk. Kiszámolták, hogy az 1700-as évek Angliájában egy átlagos polgár annyi információhoz jutott hozzá egész életében, mint amennyi manapság egy szombati New York Timesban szerepel.

A kevésbé iparosodott és városiasodott Kárpát-medencében nyilván még ennél is kevesebbhez. Akkoriban egy könyvben számos oldalon keresztül kellett leírni egy kastélyt, egy székesegyházat. Erre ma már nincs szükség. Persze fontos, hogy meg legyen válogatva a tartalom, és hogy az embernek meglegyen a maga szűrője, ami nem magától értetődő. A médiaformák is megújultak, s a könyvet, irodalmat integrálni kell ezekbe, nem elég, hogy a nyomtatott folyóiratnak van online verziója is. Ha a kettőt nem csatoljuk össze, nem csatornázzuk a közösségi oldalakra a megfelelő módon, nem használjuk ki, hogy tágulnak a határok, az nem szerencsés. Gondolok itt például arra, hogy a terjedelmükben és illusztrációjukban korlátozott nyomtatott anyagokat az interneten tetszőleges terjedelemben, videók, könyvrészletek becsatolásával lehet sokkal informatívabbá bővíteni. S mennyivel jobb, hogy így tudunk eljutni a bennünket érdeklő adathoz, információhoz, mint amikor egyetemista koromban kézről kézre és fénymásolóról fénymásolóra jártak az alig hozzáférhető előadásszövegek.

– *Maradjunk a nyomtatott formáknál, konkrétan a negyedik, avagy „utolsó első” kötetednél. A Szósavban bukkan fel először közvetlenül a katonaság sokkélme nye, ahol „a bölcsesség a feléd tartó lövedék süvítésében rejlik”. Ha maga a hatás dolgozott is benned már korábban, itt érett meg benned az elhatározás, hogy most már ezt ki kell adnod magadból?*

– Itt jelenik meg markánsabban, úgy mondanám, mert egy-egy versben áttételesen foglalkoztam ezzel már korábban is. Ennek az lehet a titka, hogy amikor a friss

A Forradalom katonái

és égető problémák eltűnnek az életünkől, akkor újra felszínre kerülnek a régebbi, megoldatlan ügyek. A poszttraumás stresszt elnyomja a hétköznapi stressz, de ha a mindennapi gondok jó része megoldódik, újra felszínre kerül a régi probléma. Viszont itt olyan irodalomtechnikai helyzettel szembesültem, amit a képverseknél már érintettünk: ebben a műfajban és témában valóban nem volt folyamatosság, nem is tudom, mikori a háborús irodalom legfrissebb előzménye. Magyar vonatkozásban Balassi végvári csatáihoz, Petőfi szabadságharcához mégse nyúlhatam vissza, '56 harctereiről nem igazán találtam verseket, nemzetközi téren Apollinaire, Robert Graves is százéves távlat már, a szovjet hősi háborús irodalom pedig természetesen végképp nem érintett meg, és hát annak is hol van már a frissessége.

– *Nem volt így szabadabb a kezéd? Vagy épp a mankó hiányzott?*

– Egyik is, másik is. Mert ha tényleg azt csinálhatok, amit akarok, az jó, de nem is kap el senki, ha dőlni kezdek. Költészetben ez

még inkább így van, mint prózában. Úgyhogy próbálkoztam, mert mást úgysem tudtam tenni.

– *Ebben a kötetben megjelennek a haikuk is, amelyekben erős személyes szál és hiányérzet munkál.*

– Ha van ilyen, az talán nemcsak a haikukban van meg. Persze nem kizárható, hogy tudat alatt valóban hiányzott valami az áttelepülés utáni konszolidálódásban, de kifejezetten nem törekedtem a hiány ábrázolására. A haikuk leginkább csak kipattantak, de persze valóban sok mindent beléjük lehet látni, és pontosan ez az olvasó dolga, hogy lásson bele bármit, ami benne megmozdul. A későbbi, *Szét, nem össze* című kötetemben is ezért rontottam le a versnyelvet, ezért használok a megszokott trópusok helyett igen gyakran fokozást, ismétlést, hogy így hassak az olvasóra. Mindez itt, a *Szósavban* kezdődhetett.

– *Viszont e két verseskönyv között már szépiróként is bemutatkoztál, megjelent első novellásköteted, A Boldog utca hava és egyéb történetek címmel. Itt prózában is*

megjelenik az irracionális, nem túl magasan kvalifikált hőseid mindennapos sorsaiba szívárogo bele a valószerűtlenség, aztán vagy filozófiai mélységeket, vagy teljes szürrealistást kapunk végkifejletként. Mindez a verseidre is igaz, de itt egy-egy sorsban mindez jobban kidomborodik. Ezek a szereplők át is járnak a történeteidben, felbukkannak hol itt, hol ott, novellafüzérré téve a kötetet, bár ezek a megoldások nagyon jellemzőek az egész alkotóművészetedre. Ahogy mondani szokás, te is ugyanazt a verset írod egész életedben?

– Talán igen. A *Boldog utca...* novelláiban sokkal inkább kinyúl a deus a machinából, és mint egy sakktáblán, átrakosgatja a lovat, gyalogot, bástyát, az egyik főszereplő később feltűnik mellékszereplőként, akit meg láttunk már epizodistaként, később főhős lesz... De a valóság is ilyen, bárki bárhol feltűnhet, bármilyen szerepben, attól függően, hogy hol és mi a dolga.

– *Hogyan írsz novellafüzért, honnan kezdődik? Tudod előre, hogy kifejezetten könyvet írsz, nem egy-egy különálló történetet? Megint*

a koncepciónál tartunk. Mikor és hogyan csatlakoztattad egymásba a szálakat?

– Ez így alakult, írtam a tárcákat, és rájöttem, hogy ezeket ki lehet bontani, lehet nagyobbakat írni belőlük. Nyilván közrejátszott az is, hogy a Nemzeti Kulturális Alaptól kaptam némi támogatást, meg kellett írnom egy kötetet, kellett hozzá új ötlet. S azt láttam, hogy ezek az elgondolások jól működnek. Olyan fickókról van szó, akik túl intelligensek ahhoz, hogy proletárok legyenek, de túl szerencsétlenek, hogy az elithez tartozzanak. Lecsúszott hősök, de a lecsúzásban félúton megakadtak, nem értek le a legaljáig, ezért is mondanám úgy, hogy mindennel együtt mégis szereti őket az Isten, és kiségi őket az amúgy megoldhatatlan problémákból. Az pedig valahogy adta magát, hogy ismerjenek szereplőket más novellákból, ha már úgyis egyazon közegről szólnak a történetek, miért ne bukkannának fel újra és újra akár a szereplők, akár az olyan helyszínek, mint a Fattyú söröző. A kocsma fontos, ott gyűlnek össze ezek

az arcok, akiknek különféle szituációkban szükségük lehet egymásra.

– *Van ennek az irracionálisnak egy másik oldala is, a párhuzamosság vagy több szemzőgűség. A nyitónovellában, az Apostol Barina találkozásában a címszereplő megduplázódik, kamionsofőrként majdnem elgázolja hajléktalan önmagát, mígnem ismét összeadódik, és kiderül, hogy a náluk lévő, kis nyereséget érő lottószelvények összeadásával megvan a telitalálat. A napokban megjelenő új novelláskötetében, a Ha elfogy a fény nyitódarabjában, a Huskyban pedig jelentésrétegek rakódnak egymásra, s ahogy a barlangba szoruló, megsérült szereplő menekülés közben kívülről is látja önmagát és túlélése esélyeit, mások is ugyanígy látják őt. Vagy az emberi lény összetettségére gondolsz, mindarra, amelyek bennünk élnek?*

– A *Huskyt* felkérésre írtam. Az alapverziót felkértem, Thimár Attila olvasta el, és jelezte, hogy az addigi kettő mellé beépíthetnék egy harmadik nézőpontot is. Betettem, és működött.

– *Te magad milyen szerepeket szánsz ezeknek a duplázásoknak, triplázásoknak, továbbra is maradunk a gegnél, a meghökkentésnél?*

– Ismétlem magam: kell valami új, érdekes, valami olyasmi, mint egy gasztronómiai különlegesség, mondjuk füstölt kolbász sárgabacklekvárral, ami jó, de nem jut eszébe senkinek egy tányérra tenni. Mondhatni: kifőzöm a sztorikat.

– *Prózáidban talán jobban kidomborodnak a személyes vonások, utalok itt a kisebbségi létedre, de a barlangászatra, ipari alpinizmusra is. Tudatosabban emeled be mindezt, vagy jellegénél fogva a próza adja ki jobban? És itt most*

Karácsonyi Zsolt, Szentmártoni János, Bíró Gergely, Csender Levente, Király Farkas és Vincze Ferenc a Félisziget Fesztiválon, 2013

már mindkét novelláskötetéről beszélek.

– Prózában jobban meg lehet írni a történetet, vagy legalább egy fél történetet, amihez még hozzágondolhat az olvasó, amit akar. Versben történetet megírni nagyon nehéz, abból elbeszélő költemény lesz, ami nem az én műfajom, így aztán ha prózát írok, azt így teszem. A *Boldog utca* hava a '90-es évek végén, az ezredforduló táján játszódik, afféle megélni igyekvők-ről szól. Volt egy erdélyi kommunista író, Nagy István, neki van egy novelláskötete, *A Boldog utcán túl* címmel. Ő azokat a nyomorultakat írja le, akik a gyártulajdonos kizsákmányolókat, de még a szakszervezetiseket, a negyvenes évekbeli szocdemeket is mélyen gyűlölik, s akikből aztán a „jó” kommunisták lesznek. Az én *Boldog utcám* egyfajta ellensúlyozás, szándékos visszautalás is, bár nyilván önmagában is meg kell állja a helyét, hiszen Nagy könyve a mai széles – főleg magyarországi – olvasórétegekhez már nemigen jutott el. A korábbi novelláskötetem tehát amolyan kolozsvári melóskönyv, az újban pedig az Erdélyi-érchegység, a barlangászat, a természeti helyszín fontos közeg. Nem akartam persze ezekkel az elemekkel Bodor Ádám-könyvet írni, mert azt ő tudja jobban, de valamennyire éltem az eszközeivel, némi misztikummal, hasonló érzésekkel, összegyúrt román, szláv, magyar mitológiával.

– *Ezért is érezni talán folklorisztikus ízeket a Ha elfogy a fényben, miközben itt is megvannak az átjáró, újra felbukkanó szereplők.*

– De ez már tudatosabb volt, itt már nagyobb vázlatokat készítettem hozzájuk. És ez nálam valószínűleg már így marad.

Kontra Ferencsel a Győri Könyvszalonn vendégeiként, 2018

– *A prózaköteteid között megjelent a korábban már érintett Szét, nem össze, az ötödik verseskötleted. Új költeményeidet lecsupaszított nyelvűnek mondd, viszont a kötet nagy része válogatás az előző négy verseskötetből. Mi adta a válogatás ötletét, mit jelez, hová jutottál az életművön belül?*

– Vincze Ferenc barátom, a kötet szerkesztője volt a válogatás ötletgazdája, ő jobban tudja, miért gondolt versválogatásra. Én viszont szerettem volna új verseket is hozzárákni, így született meg maga a könyv.

– *Valamilyen élet- vagy karrier szakaszt mégiscsak jelöl egy efféle „best of”...*

– Az idő múlását feltétlenül... De tényleg Vincze Ferié az ötlet és a kivitelezés is, ő végezte a teljes válogatást, ő állította össze a sorrendet is, érdekes szerkesztői elv alapján, mert nem kötetek szerint, nem kronologikusan, hanem tematikusan, minden fejezetbe egyforma számú verset válogatott

össze minden korábbi kötetből, illetve új írásból. Ezzel a könyvvel nagyon elégedett voltam és vagyok, azóta is köszönöm Feri munkáját.

– *És eljutottunk a Sortűzhöz, beszélgetésünk idején az utolsó megjelent művedhez, általad nem-regénynek nevezett első kisregényedhez, a forradalom idején kiskatonaként megélt tapasztalataid irodalmi feldolgozásához, amely a legkomolyabb visszhangot váltotta ki a műveid közül. Négy különböző nemzetiségű sorkatonai története 1989 Romániájában, akikben valahol mind benne vagy te magad is.*

– Sokat dolgoztam vele, remélhetőleg ez átjön a szövegből, bár karcsú a kötet. Jó érzés volt kitenni a pontot a végére. Fontos tapasztalatokat, sokkhatást, traumát dolgoztam fel benne. Azon is sokat kellett melózni, hogy ennyire ne legyen regényszerű, ne legyenek tájleírásai, jellemrajzai, tipikus regényszerkezeti elemei, amelyeket egy-egy kritikus hiányolt is, de hát én akartam így. Csak a négy fősze-

replő ott és akkor megesett dolgairól beszélek. Képzelnék úgy, hogy négy novella folytatódik epizódokban, s az epizódok időrendi sorrendben egymás közé ékelődnek. Egy-egy főhős sztorija tipográfiai-
lag is elkülönül egymástól, a háborús helyzetet leszámítva nincs bennük semmi közös.

– *Kaptál az irodalmi életen túli, személyes visszajelzéseket is?*

– Nagyon sokat, bár itt, Magyarországon, ahol az emberek esetleg a tévében látták, hogy baj van a szomszédban, inkább szakmai körökből kaptam értékeléseket. Erdélyben viszont, ahol szinte mindenki kapcsolódott valahogyan az akkori eseményekhez, érdekes módon inkább hölgyolvasók jeleztek vissza – akik nem feltétlenül voltak benne a történések sűrűjében, de ott szorongtak a háttérben, és most ráismertek egykori rokonaik, ismerőseik, szerelmeik történeteire, olyanokéra, akik talán azóta is szenvednek, mint a kutya, esetleg szétitták az agyukat, ami passzív formában megint a nőkre hárul a legkeményebben. Egy szociológus ismerősöm, aki szintén akkor volt katona, így köszönte meg: legalább nem kell beszélni erről, elég csak odaadni a gyerekeink kezébe a könyvet.

– *Számodra ez a sokat emlegetett poszttraumás stressz mivel járt, hogyan jelentkezett, mielőtt kiírtad volna magadból?*

– Az első tíz év volt necces. Mit mondjak... Ha ipari alpinistaként dolgozik az ember, akkor elég jól keres ahhoz, hogy épp elég rumot tudjon venni. Azt megissza, s utána már tud aludni is, anélkül hogy rémálmokra ébredjen. És minden nap úgy kel fel, hogy íme, még egy reggel, még egy nap. Máshogy akkor nem ment.

– *Átélt, általad látott részeket is felelevenítesz, nemcsak mások által megtapasztaltakat, elmeséleteket?*

– Igen, persze. De önmagában kevés lenne, ha csak magamat mesélem el, abból könnyen önsajnálható köldöknézés lehetett volna. Ezért mondják jól a kritikusok, hogy ennek a regénynek az egynegyede én lehetek. De nem a négy katona egyike, nem mondjuk a magyar kiskatona, hanem mindegyikből az egynegyed, magyarból, románból, szászból, szerbből, háttérszereplőkből.

– *Ezek a nemzetiségi határok a könyvben el is mosódtak.*

– Mert nem ez volt a lényeg, hanem az, hogy a személyiségek, az identitások feloldódnak. Bármilyen etnikumhoz tartozóval, egyáltalán, bármilyen emberrel megeshetett, ami ezzel a négy soratonával történt. Az eredeti kérdésre visszatérve: a konkrét eseményeket bár nem mind személyesen éltem át, de azok mind megtörténtek. Éveken keresztül kutattam, rengeteg cikket, interjút, visszaemlékezést olvastam el, úgyhogy hozzáköltve legfeljebb csak a kulisszák kisebb részletei vannak. De még mindig nagyon érdekel, ki mit látott, hogyan élt meg, és hogy mi szűrődött le mindebből három évtized alatt. Úgyhogy egyáltalán nem biztos, hogy én ezzel befejeztem ezt a témát, sőt, az új kötet egyik novellája, *A gyümölcs íze* részben vissza is utal erre: a délszláv háborúban a horvát oldalon harcoló zsoldos lelövi a szerbek zsoldosát, holott korábban együtt harcoltak a romániai forradalomban.

– *A próza mellett evezünk vissza a költészet területére is, hiszen az sem szorult háttérbe, van is egy szinte mindenórás versesköteted. Milyen címmel fogunk találkozni*

vele, tervezel-e benne újítást, tipikusan „Király Farkas”-os lesz-e? Mit érdemes előzetesen elmondani róla?

– Ez egy újabb szerepjáték, a címe *Út a tengerszemekhez*, és azt játszom, hogy Kolumbiában vagyok tudósító. Ez onnan jött, hogy amikor elkezdődtek Közel-Keleten az arab tavaszként aposztrofált események, akkor a Szabad Földnél engem mint – egyebek mellett – külpolitikai újságíróként ráállítottak ezek figyelésére, én pedig elkezdtem követni mindenféle hivatalos és nem hivatalos csatornákon. Aztán egyszer csak azt vettem észre magamon, hogy a hírfolyamokban megjelenő filmcskéket nézve újból orromban érzem az égett lőport, a harcok szagát, a becsapódásokkor mintha meglökött volna a légnymás. Mintha megint ott lettem volna, ahol dörrennek a lövések, az ágyúk, ahol pereg a vakolat. Mindez persze itthon, a képernyő előtt. Érdekelni kezdett, mit tudok ebből kihozni.

– *Mi adta meg a dél-amerikai helyszínt, és mi a verset mint kifejezési formát?*

– Ezúttal inkább a verseket éreztem alkalmasnak a közvetítésre. A beszélő levelet írok valakinek, amihez inkább illik a vers, Latin-Amerikában amúgy is nagyobb a költészet ázsiója. A kontinens pedig adta magát, ott mindig van valamilyen csetepaté, most például Venezuelában. Alkalmas, de a közel-keletitől elütő helyet próbáltam keresni. Erre Kolumbia tökéletes.

– *Mennyire leszel te magad ez az álarc, ez a szerep?*

– Mindegy, mondhatok bármit, mert az olvasó úgyis azt hiszi, hogy az író-költő folyamatosan önmagát írja. Pedig Jules Verne nem járt a Holdon, Karl May pedig

sosem lépett Amerika földjére. De aki elolvassa, az majd véleményt alkothat.

– *Amiatt is merült fel ez a kérdés, mert olykor-olykor önmagadra visszautaló, önreflexív, mondhatni posztmodern gesztusokkal is élsz, az új novelláskötetben köszön a Boldog utca... az egyik szereplőd olvasmányélményeként, máskor korai vershőseidre utalsz későbbi kötetekben.*

– De mi jobb reklám annál, mint amikor az egyik szereplőm az én korábbi kötetemet olvassa a vonaton? Elméletileg pedig: hogyan válhatna jobb szereplőmmé, ha nem a korábbi szereplőim tanulmányozása által? Más szempontom nem volt, amikor ezekhez az eszközökhöz nyúltam, nem gondoltam ezzel ellebegni a halványlila ködbe.

– *Ilyen az, amikor a művészember a valóság talaján jár... Ennek a valóságnak részei a műfordítás-köteteid is. Már a Hosszú árnyékok földjének a záró ciklusa is néhány versfordítás volt, majd jöttek az önálló könyvek, Ioan Buteanu Álmostól összezavarva című verseskötete és Nyávogás a bokorból című regénye, illetve Walter Ghidibaca regénye, a Minden jó, ha a vége rossz. Hogyan, milyen ajánlásra, benyomásra talákoztál e román szerzőkkel és könyveikkel? A műfordítás, illetve a Román Írószövetségtől elnyert debüt-díjad egyúttal azt a kérdést is felveti, hogy ezek szerint a román irodalmi közeg is számon tart, olvasnak téged?*

– Annyira olvasnak és tartanak számon, amennyire lefordították az írásaimat. A prózáim különböző antológiákban jelentek meg, időnként verseim is, de ezen nekem is dolgoznom kellene, külön-

Király Zoltán, László és Farkas a Kolozsvári Állami Magyar Színház stúdiószínpadán, 2019-ben, a Magyar Költészet Napján

ben nem jutok a műfordítók eszébe. Az általam fordított szerzőket is először meg kellett ismerni. Buteanuval éppúgy jöttem össze, ahogy azt a kolozsvári magyar szerzőknél meséltem, kocsmában, egy asztaltársaságban, egy közös festőművész barátunk jóvoltából. Ezután fordítottam le először néhány szövegét, majd szinte az összes verseinek mondható válogatáskötetet. Utána átnyergelt a prózára, lefordítottam a kisregényét is. Majd felhagyott az írással, és, ha jól tudom, most ortodox pap vagy valami hasonló. Ghidibacának meg egy örült történet a regénye: a 2000-es évek elején kettesben beültek egy huszonöt éves Daciába és elindultak Vlagyivosz-tokba, egész Oroszországon, Szibérián át a Csendes-óceánig. És el is jutottak! Aztán visszafelé, már a Seremetyjevói repülőtéren, némileg ittasan megunt a ör kérdészködését, hogy mi van a csomagjaiban, és a szuvenírek, ruhák után az utolsó válasza az volt, hogy abban meg bomba van. Nagy felzúdulás lett, és már hiába mond-

ta, hogy csak viccelt. Így jött össze neki nyolc hónap három orosz börtönben. Ezt írta meg, érdemesnek tartottam lefordítani, mert nagyon jó könyv, de sajnos nem látom, hogy felkapta volna az érdeklődés.

– *Min fogsz dolgozni a most várt könyvek megjelenése után, mik a terveid, mi foglalkoztat manapság, már ha nem kezdél máris bele valamibe?*

– Másfél éve, amióta eljöttem a Szabad Földtől, szabadúszó vagyok, a hivatalos irodalmi étellel az Irodalmi Jelen prózarovatának szerkesztése köt össze, mint tipográfus pedig tördelek, e-bookokat készítek. Legközelebb egy kitűnő román költő, Floarea Țuțuianu verseiből készülő műfordításkötet várható. Bevallom, jólesik, hogy nem kell kizárólagosan és csakis írnom. Az is megnyugtató, hogy három hónapja elköltöztünk a fővárosból, a hosszú, második emeleti létezésből szinte vidéki idillbe csöppentem. Ezt már csak egy veteményeskert tehetné tökéletessé, most ezen is dolgozom.

Luzsiczka István